

Jeopolitik, Savunma ve Güvenlik Perspektifinde Türk Deniz Gücü ve 21nci Yüzyıl

Amiral Cem Gürdeniz

Deniz, toplumların çağlar süren gelişim süreci içinde refah, savunma ve güvenlik alanlarında vazgeçilmez önemde ve öncelikte rol oynamış, güç mücadelesinde en önemli çıkar çatışma alanı olmuştur. Bir başka deyişle, denizlerdeki mücadele dünya tarihini şekillendirmiştir.

Denizleri güvenlikleri için derinliğine savunma alanı, emperyal emelleri için güç intikal alanı, hizmet ve mal mübadelesi için ulaştırma ortamı alanı ve bilimsel/teknolojik ilerlemeler için meydan okuma alanı olarak kullanabilen uluslar hegemonya sahibi olarak öne çıkmışlardır. Denizci devletler önce sanayi toplumu, sonra bilgi toplumu aşamalarını başarı ile gerçekleştirerek günümüzün refah toplumlarını oluşturmuşlardır.

Actium Savaşı'ndan, Normandiya Çıkarması'na kadar deniz savaşları ispat etmiştir ki, güç mücadelesinde nihai zaferlerin hepsi, denizden gelir.¹ Diğer taraftan küresel ve kıtasal egemenler, tarih boyunca denizde kurdukları düzene, yani mavi uygarlık sistemine kendi iradeleri dışında aktör sokmamaya gayret sarf etmişlerdir. Zira küresel hegemonyanın anahtarı deniz hegemonyasıdır. Tarih boyunca böyle olmuştur.

Deniz gücü ve denizcilik gücü mavi uygarlığın ayrılmaz iki parçasıdır.

Küresel çapta deniz gücü kurmanın anahtarı da okyanus aşırı bir donanmayı tesis ve idame edebilmektir. Bugün için söz konusu donanmanın uçak gemisi ve nükleer denizaltılara sahip olması şarttır. Deniz hegemonları bölgesel hegemonların yükselişini bazen savaşla, bazen kapitülasyonlarla, çoğu zaman da ülke içi dinamikleri kullanarak önlemeye çabalamışlardır.

Türkiye için de durum farklı değildir. Gerek Osmanlı İmparatorluğu gerekse Türkiye Cumhuriyeti, iç ve dış dinamiklerin işbirliği ve eşgüdümü ile deniz uygarlığından daima uzak tutulmuştur. Gerek denizcilik gücü, gerekse deniz gücü geliştirmesi değişik şekiller ile daima engellenmiştir.

¹ Mordal, Jacques, 25 Centuries of Sea Warfare, Abbey Library, 1970, Londra, Sayfa 17.

Mavi uygarlığın iki ana eksenini vardır. Bunlardan birinci eksen deniz gücünü ilgilendiren jeopolitik alana, ikinci eksen daha çok denizcilik gücünü ilgilendiren ekonomik ve psikososyal alanlara yöneliktir.

Bu oturumda birinci eksenini inceleyeceğiz. Bu eksen somut istatistikteki değerler ile ölçülemez. Jeopolitik hedeflere erişim, deniz hak ve çıkarlarımızın korunma ve geliştirilmesiyle ölçülebilir.

Bu alandaki en önemli enstrüman deniz gücüdür. Yani donanma, sahil güvenlik unsurları ve deniz ticaret filosudur. Günümüzde deniz ticaret filosunun etkisi bu denklemde azalmıştır. Bu nedenle özellikle donanmanın büyüklüğü ve etkinliği ile barış ve kriz dönemlerindeki donanma diplomasisi ve ganbot diplomasisi kullanımlarına yönelik faktörler bu değerlendirmede öne çıkar. Güçlü bir donanmanın varlığı, jeopolitik hedeflerle siyasi hedefleri ele geçirme ve karşı tarafı etkilemeye yönelik somut sonuçlar elde edilirse, kendini ispat etmiş olur. Bu hedefleri ele geçiremeyen bir donanma, ne kadar büyük olursa olsun görevini yapamamıştır.

Bu çerçevede bir hiyerarşik yapı ile sıralama yapılırsa donanmalar önce deniz jeopolitiğini desteklemeli, daha sonra kara, hava ve deniz ülkesinin savunmasında diğer kuvvetlerle müştereken kullanılabilmesi ve son tahlilde barış ve kriz zamanları deniz güvenliği üretebilmelidir.

Jeopolitik eksen, deniz devletleri için bir seçenek değil, hayatta kalabilmenin gereğidir. Türkiye gibi yarımada coğrafyasına sahip bir deniz ülkesinin, denizlerden herhangi bir şekilde soyutlanması geçmişte örneklendiği üzere yok olmasına neden olabilecek gelişmeleri tetikler. Tarihimiz bu durumun pek acı örnekleriyle doludur. Çeşme, Navarin, Sinop Baskınları ile II'nci Abdülhamit'in donanmayı yok etmesinin sonuçları çok ağır olmuştur. Osmanlıyı parçalamaya gelenler, daima denizden geldiler. Tarih tekrar ettirilirse, gelecekte de böyle olacaktır.

Bunu engellemenin tek yolu, deniz devleti olmanın jeopolitik farkındalığını artırmak, hayati çıkarlarımız olan çevrelendiğimiz denizleri, yani Mavi Vatan ile Türk Boğazları ve Kıbrıs'ı merkeze alan dış politika ve güvenlik politikası uygulamaktan geçer.

Deniz odaklı ve denizci bir devlet sistemi kurmaktan geçer. Denizci bir halk yaratmayı hedeflemekten geçer.

Türkiye'nin güvenlik ve refahı, vazgeçilmez bir şekilde çevrelendiği denizlerle iç içedir. Bulunduğu yarımada coğrafyası ile Türkiye deniz ülkesidir. Bu coğrafyada refah ve güven içinde yaşamak için denizlere yönelmek ve denizci devlet olmak gerekir. Bundan kaçış yoktur. Denizlere yönelmek bulunduğumuz yarımada coğrafyası için seçenek değil, bir zorunluluktur. Bu coğrafyada yaşayanlar tercihini “karasal” değil, “denizsel” devletten yana kullanmak zorundadır. Deniz gücü, kara gücünün tamamlayıcısı değil; deniz ile iç içe yaşayan Türk ulusunun vazgeçilmezi olmalıdır.

Denizlerde kuzeyini, güneyini ve batısını emniyete alamamış bir Anadolu, iç hatlar durumunun zafiyeti altında, istilalara mahkûm olur. Anadolu ve deniz bir elmanın iki yarısı gibidir. Biri olmadan diğeri olmaz.

Bu çerçevede, deniz uygarlığının jeopolitik eksenini, siyaset üstü bir anlayışla takip edilmeli ve geliştirilmelidir. Zira bu alan devletin bekası ve devamlılığı ile ilgilidir. Diğer yandan öğleden sonra inceleyeceğimiz ekonomik ve psikososyal alanlara yönelik eksen, halkın refah ve mutluluğu ile ilgilidir. Ancak bu eksenin de jeopolitik eksene, hayati ekonomik çıkarlar üzerinden dolaylı etkisi söz konusudur. Dolayısıyla refahın ve mutluluğun devamının sağlanması da, jeopolitik çıkarlar kadar önemlidir.

Osmanlı deniz tarihi ve özellikle sanayi devrimini ıskalayan Osmanlı'nın 20'nci yüzyılın başında yaşadıkları bizler için acı derslerle doludur. İki meşrutiyet arası donanmaya yaşatılanlar ve sonrasındaki kaçınılmaz toprak kayıpları unutulabilir mi?

Ünlü deniz tarihçimiz Ali Haydar Emir Alpogut, Balkan savaşının hemen sonrasında 1913 yılında Deniz Mecmuasına yazmış olduğu “Donanma İstemezük” başlıklı müstesna yazısının son paragrafında şunları söylemektedir:²

“Denizler tükenmez bir servet ve kuvvet kaynağıdır. Osmanlı milletinin tabiatında ise denizcilik olmayabilir. Ancak öyle bir memlekette oturmaktadır ki o memleket stratejik politik ve ekonomik durumu itibarıyla denizlere hâkim bir milletle var olmak ihtiyacındadır. Osmanlı Asya'sı kendisine böyle bir sahip buluncaya kadar keşmekeşten kurtulamayacaktır. İnsanlar tabiatın kanunlarına uymazlarsa yaşayamazlar. Osmanlı Türkleri ya denizci olmaya veya eski vatanlarının kızgın çöllerinde çobanlık etmeye mahkûmdur.”

² Alpogut Haydar, Donanma İstemezük, Donanma Mecmuası, Temmuz 1913, Sayı 459

Alpagut, bu makaleyi Balkan Harbi sonunda Osmanlı İmparatorluğunun tarihinde gördüğü en büyük toprak ve onur kaybına isyan edercesine yazmıştır. Aslında tarihi bir gerçeği gözler önüne sermektedir. Bu coğrafyada denizi ihmal ederek yaşamak mümkün değildir.

Balkan Harbinden bir örnek verelim. Donanmasız Osmanlıya ait Ege Adalarının savaş başında işgali başlar. Limni Mutasarrıfı'nın Osmanlı Ordu Başkomutanlığına çektiği şu telgraf yürekleri parçalar :

“Yunan karaya asker ihraç etti. Merkeze doğru ilerliyor. Tek kurtuluş umudumuz ve hayatımız donanmamızdır. Son sözümüz imdat, imdat, imdat.”

Adadaki 33 kişilik Türk müfrezesi direnemedi. 20 Ekim 1913 günü ada kolayca işgal edildi. Osmanlı'nın giriş kapısının önündeki bu stratejik ada, artık Yunanlılara aitti.

Anadolu'nun denizlere olan bağı aslında onun üzerinde yaşayan milletlerin varoluş mücadelesini de şekillendirmiştir. Bu bağı keşfeden ve kullananlar gönenç içinde yaşamış; ona ihmal edenler toprak ve onur kaybına uğramışlardır. 1997 yılında yayınlanan anılarında Kardak krizi esnasında Yunanistan'ın Genelkurmay Başkanı olan Oramiral Limberis'in aşağıdaki sözleri ibret vericidir³:

“Balkan Harbi ve Dünya Harbi yıllarında ordumuzun mevcudu 150 bin civarında idi. Fakat Donanmamız, Osmanlının 350 bin kişilik kuvvetlerinin deniz yolu ile cephelere sevkini engelleyerek, bu harplerin sonuçlarında toplam 500 bin kişilik bir kuvvet gibi etkili olmuştur. Bu savaşlar sonunda Osmanlı Devleti yıkılmış; Anadolu'nun önemli bir kısmı işgale uğramış ve Türkler tarihlerinde ilk kez devletsiz kalma riskini yaşamışlardır. ”

Tarih, Cumhuriyet döneminde tekrar etmemiştir. Cumhuriyet, bu trajedilerden ders çıkarmış, Atatürk'ün strateji aklı ve denizci vizyonu tarihin tekrarına izin vermemiştir. Verseydi, yokluklar ve zorluklar içinde kurulan savaşlar yorgunu Cumhuriyet, daha askerine postal veremezken, Hollanda'dan iki yeni denizaltı, İtalya'dan dört yeni muhribi cumhuriyet daha beş yaşını doldurmadan ısmarlayabilir miydi? Cumhuriyet Donanmasının kalkınabilmesi için 1925 yılı bütçesine ek ödenek koyulabilir miydi?

³ Gürdeniz, Cem, Güvenlik ve Dış Politika Aracı Olarak Cumhuriyet Döneminde Türk Deniz Kuvvetlerinin Aktif Kullanımı ve Gelecek, (Silahlı Kuvvetler Akademisi Tezi), İstanbul, 2001, Sayfa. 124

Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet Donanması, onun ileri görüşü ve stratejik dehası sayesinde güçlü bir donanmaya hayat vermiştir. Donanma, böylece son 92 yıl içinde devlet jeopolitiğinin en önemli unsurlarından biri olarak kullanılmış ve deniz gücümüz çağın koşullarına paralel her alanda kurumsallaşarak gelişmiştir. Bugün Türk denizciliğinde nereyi kazısanız altından Cumhuriyet Donanması çıkar.

Diğer taraftan Türkiye günümüzde gerçek anlamda denizci bir devlet olamamıştır. Türk ulusu denizlerden refahına büyük pay aktaramamaktadır. Ancak Türkiye gerçek anlamda denizci bir devletin sahip olması gereken donanmaya erişim ve etkin şekilde kullanım başarısını gösterebilmiştir.

Cumhuriyet Donanmasına 1923 yılından bugüne kadar bayrak taşımış toplam 450 parça savaş gemisinin Türkiye'nin dış politika ve güvenlik politikaları kapsamında elde ettiği kazanımlar, Türkiye'nin yakın tarihine yansımıştır.

1964 yılında Akdeniz'e inen donanma bir daha ne Ege'yi ne de Akdeniz'i terk etmiştir. Soğuk Savaş süresince enerji toplayan ve niteliğini her boyutta ve kapsamda geliştiren Cumhuriyet Donanması, 90'lı yıllardan itibaren açık deniz donanmasına dönüşmüş ve büyük bir başarı öyküsü ile 21'inci yüzyıla büyük bir enerji ile girmiştir. Bu enerji bölgesel ve küresel güçleri tedirgin etmiştir. Özellikle 90'lı yılların sonundan itibaren, tarihinde benzeri görülmemiş bir şekilde yükselmeye devam eden Cumhuriyet Donanması, 21'inci yüzyılın küresel ve bölgesel güç mücadelesinde Karadeniz ve Akdeniz havzasının en önemli unsurlarından biri haline geldi.

Türkiye'nin denizcileşmesinin, jeopolitik eksenindeki en önemli aktörü olan donanmasının son 90 yılda neler başardığı; Türkiye'nin deniz jeopolitiğini Ege, Akdeniz, Karadeniz ve Kıbrıs'ta ayrı ayrı nasıl sahiplendiği; AKP iktidarının başladığı 2002 yılına kadar, tüm Cumhuriyet hükümetlerinin bu sürece nasıl destek verdiği, yakın tarihimizde ispatlıdır.

Bu dönemde, Türkiye Cumhuriyeti, her üç deniz alanında Türk ulusunun hak ve çıkarlarını sadece korumakla kalmamış, aksine geliştirmiştir. Bunu yaparken arkasındaki en büyük güç, donanması olmuştur. Donanma, 1974 yılında önce Kıbrıs'ta askeri bir zaferin asıl unsuru olmuş, daha sonra Ege'de kıta sahanlığı ve karasuları sorunlarında Yunanistan'ın emrivakilerine set çekmiş; Lozan'da donanmasızlık nedeniyle terk edilen Ege Adalarının yakınlarındaki 152'e yakın ada, adacık ve kayalıkların aidiyetini, 1996 sonrası Kardak krizi üzerinden sorgulamış;

Karadeniz’de Montreux rejiminin sadece sıkı bir takipçisi olmamış, aynı zamanda deniz güvenliği işbirliği ve eşgüdümünde sahildarlar arasında öncü bir ülke olarak, BLACKSEAFOR, Karadeniz Uyumu Harekâtı ve Sahil Güvenlik İşbirliği Forumu gibi sahildarlar arasında deniz güvenliği ve işbirliğine yönelik çok uluslu birçok girişime hayat vermiştir.

2004 yılından itibaren arkasına ABD ve AB’yi alan Güney Kıbrıs Rumlarının Doğu Akdeniz’de tek taraflı ilan ettikleri MEB içinde, Kıbrıs Türklerinin ve Türkiye’nin hak ve çıkarlarını koruyacak önlemleri, başta Akdeniz Kalkanı (Mediterranean Shield) isimli deniz güvenlik harekâtı olmak üzere etkinlikle uygulamış, 2009 yılında AB’nin Türkiye ilerleme raporunda Türk Deniz Kuvvetleri bu yüzden ismen şikâyet edilmiştir.⁴

2008 yılından itibaren Hint Okyanusu’nda sürekli varlık göstermeye başlamış, 2010 yılından sonra Akdeniz ve Hint Okyanusu’nda uzun süreli deniz görev grupları dolaştırabilmiştir.

En önemlisi ulusal katkı payı % 70’i bulan kendi tasarımı MİLGEM (Milli Gemi), TCG Heybeliada korvetini inşa ederek, 2012 yılında hizmete sokabilmiştir. Bu geminin, en yüksek maliyet dilimine sahip savaş yönetim sisteminin de (GENESİS) Deniz Kuvvetleri tarafından geliştirildiğini vurgulayalım.

Bu kullanım ve gelişim refleksi, Avrupa-Atlantik odaklı bölgesel ve küresel baskılara rağmen 11 Şubat 2011 tarihindeki Silivri baskınına kadar başarıyla yürütülebilmiştir. 11 Şubat 2011 Silivri baskını, yakın deniz tarihimizin en karanlık sayfasını oluşturmaktadır. Bu baskın farklı isimli diğer kumpas davalarla beraber, önceki baskınlardan farklı olarak, Türk deniz gücünün kuvvet yapısını değil, ama daha önemli olan komuta yapısını hedef aldı. Tarihimizde hiçbir baskında 40 amiral ve 400’e yakın en iyi kurmay, mühendis ve diğer sınıflardan muvazzaf deniz subayı kaybedilmemişti. Bu kapsamda etki tabanlı bu asimetrik harekâtın hedefi, sadece Amiral ve seçkin denizci kadroların tasfiyesi değil, Türkiye’nin stratejik anlamda denizcileşmesinin ve mavi uygarlık alanına geçmesinin de engellenmesiydi.

Bu nedenle söz konusu tutuklama ve tasfiyeler ile Cumhuriyet Donanmasının geleceği ve Türkiye’nin bölgesel ve bağımsız bir deniz gücü oluşturma ülküsü de

⁴ Doğu Akdeniz’de yaşananlar AB’nin 2009 Türkiye ilerleme raporunda Türk Deniz Kuvvetleri’nin ismen şikâyet edilmesine neden oldu. 2009 AB ilerleme raporunun (Turkey’s progress report) 32’nci Sayfasında yer alan bu şikâyetin İngilizce metni, “Civilian vessels prospecting for oil on behalf of the Republic of Cyprus were hindered by the Turkish Navy on several occasions during the reporting Period” şeklinde idi.

büyük yara almış oldu. Ancak büyük kayıplara rağmen kritik eşik geçilmiştir. Donanma bu zor dönemi mutlaka atlatacaktır. Atlatmalıdır.

Türk Donanmasının bugüne kadar maruz kaldığı önemli yenilgiler ve baskınlar incelendiğinde, stratejik karar makamlarında donanımlı ve meslekten yetişme Amirallerin yer almadığı görülecektir. Bu durum Türk deniz gücünün ezeli rakipleri tarafından her zaman sömürülmesi gereken zayıflık olarak değerlendirilmiş ve tarih sürekli tekrar etmiştir.

1867 yılına kadar, Osmanlı Donanması'nda 175 Kaptan-ı Derya veya Kaptan Paşa görev yaptı. Bu tarihte Bahriye Nazırlığı kuruldu ve Donanma Komutanı bu makama bağlandı. 1923 yılına kadar, 41 Bahriye Nazırı görev yaptı. Söz konusu 216 kişi arasında gerçek denizciler bu sayının çeyreğini geçmez.

21nci yüzyılın başındaki kumpas davalarda da yüksek komuta heyeti, 'hukuka saygılıyız' maxim'i altında kumpası bilmeleri, ve görmelerine rağmen emperyal iradeye boyun eğerek denizcileri çadır mahkemelerine teslim etmiştir. Maalesef görevdeki Deniz Kuvvetleri Komutanları deniz kuvvetlerinin komuta yapısını yok etmeye yönelik bu açık savaşı kabul edip mücadele etmek yerine, seyretmeyi tercih etmişler ve tarihe böyle geçmişlerdir.

Amerikalı Stratejist George Friedman'ın⁵ "*Bir donanma gücü oluşturmak, gerekli teknolojiyi üretmek için değil, ama iyi amiraller ortaya çıkararak birikmiş bir tecrübenin devredilmesi gerektiği için, nesiller alır*" değerlendirmesi, 2008 ile 2011 yılları arasında Türk Deniz Kuvvetlerine karşı, tasfiye amaçlı acımasızca uygulanan asimetrik psikolojik ve asimetrik hukuk savaşlarının ana teması olduğunun ispatı oldu.

Günümüzde komuta yapımızın büyük yara almasına rağmen kumpas dava baskınlarının yaralarını yarattığı yeni şartlar ne olursa olsun, derhal sarmalı ve ileriye bakmalıyız. Zira bir deniz devletinde yaşamanın bedeli her koşulda denizi kullanmak ve denizde güçlü olmayı gerektirir. Bunun için devlet kurumları ve halkımız ile denizcileşmemiz de en az güçlü bir donanma kurmak ve geliştirmek kadar önemlidir.

Birinci ve ikinci binyılda Anadolu yarımadasında deniz uygarlığı kuramamış olsak bile, yeni yüzyıl ve binyıllarda sonsuza dek sürecek Türkiye Cumhuriyeti

⁵ Friedman, George, Gelecek On Yıl, Pegasus Yayınları, 2011, Sayfa.233

denizcileşmelidir. Bu jeopolitiğin bir sonucudur. Bir yandan zenginleşirken, diğer yandan ulus devlet ve üniter yapısını koruyup, laik demokrasisi ile birlikte halkının gerçek eğitim düzeyini geliştirebildiği zaman, oluşan bu ideal şartlar altında Türk ulusunun deniz uygarlığına yönelmesi çok kolay olacaktır. Günümüzde deniz uygarlığı kurabilmiş tüm devletlerin, seküler demokrasi ile idare edilen ulus devletler olduğunu hatırlatalım.

Türkiye Avrasya’da jeostratejik bir aktördür. Dünya tarihinin büyük bir bölümünün yazıldığı coğrafya Avrasya’dır. Türkiye’nin 21nci yüzyılda Avrasya’ya yönelmesi jeopolitik ve jeo ekonomik bir kader olacaktır. Dünya nüfusunun yaklaşık %75’inin yaşadığı; dünya kara kitlesinin %37’sinin kapsandığı; dünya ekonomisinin %60 hâsılasının üretildiği; dünya enerji rezervlerinin %75’inin bulunduğu Avrasya’nın en kritik bölgesinde bulunan Anadolu, böylesine kritik bir coğrafyada yaşamının hem ödülünü hem de bedelini yaşamış tarihi bir mirasa sahiptir.

Gerek ödülünü alırken, gerekse bedelini öderken belirleyici temel faktör daima donanma, dolayısıyla jeopolitik periferisindeki denizlere hâkimiyetinin derecesi olmuştur. Donanma olduğunda güven ve gönenç, donanma olmadığında çöküş ve işgaller yaşanmıştır.

Anadolu’daki son Türk devletinin geleceği; tarihinde yaşandığı gibi, denizlerde dir. Yaşadığımız ve sonsuza dek yaşayacağımız coğrafyada deniz gücünde değil gerilemeye, duraksamaya dahi tahammül yoktur.

Bu topraklar, Çeşme baskınından sonra, harekâta katılan Rus filolarının Baltık Denizi’nden Akdeniz’e girdiğini duyan ve “*Baltık’tan Akdeniz’e yol var mı?*” diye soran, III. Mustafa gibi devlet yöneticilerini de, “*Ordular ilk hedefiniz Akdeniz’dir!*” diyerek aslında bir ulusun denize yönelişinin başlangıcını haykıran Mustafa Kemal’i de görmüştür. Gelecek nesiller Mustafa Kemal gibi düşünmelidir.

Gelecekte, deniz yetki alanlarımızın oluşturduğu “*Mavi Vatan*”ımızdaki hak ve çıkarlarımızın geçmişle kıyaslanmayacak düzeyde farkında olmalıyız. Bu hak ve çıkarların kıskançlıkla korunması, geliştirilmesi ve gelecek nesillere devredilmesi sorumluluğu devlete ait olmakla birlikte, halkımızın, düşünce kuruluşları ve sivil toplum örgütleri katkısı ile deniz hak ve çıkarlarımız konusunda bilinçlendirilmesi göz ardı edilmemelidir.

Bu farkındalığın temel sorumluluğu, geçmişte olduğu gibi gelecekte de Cumhuriyet Donanmasına yüklenmemelidir. Artık üniversitelerimiz, sivil toplum

kuruluşları bu farkındalık vardiyasına destek olmalıdır. SBF’de bugün bu salonda yaşananlar tarihi bir iltir ve diğer bilim merkezlerinde de devam etmelidir.

Türkiye, coğrafyası gereği çevrelendiği her üç deniz alanında, Anadolu yarımadasına risk veya tehdit oluşturacak tüm oluşumları kontrol altında tutabilmeli, caydırabilmeli ve gerektiğinde yok edebilmelidir.

Batıda Anadolu kıyılarına yakın Ege Adaları ile güneyde Kıbrıs Adası’nın coğrafi varlıkları, Anadolu jeopolitiğinin Ege ve Doğu Akdeniz’de sonsuza dek göz önünde tutması gereken yapılarıdır. Her iki denizdeki söz konusu adaların Türkiye’nin kıyıları ile içlerini vurabilecek ateş gücüne veya güç intikal yeteneğine sahip olması, Anadolu’nun öncelikli güvenlik endişelerinin başında gelmelidir.

Türk Boğazlarının savunma ve güvenliği her türlü öncelik ve önemin üzerindedir. Bu kapsamda, Karadeniz’de, sahilدارlar dışında, başka güçlerin sürekli donanma varlığı bulundurmalarına izin verilmemeli, Montreux Boğazlar Sözleşmesi her koşulda devam ettirilmelidir.

Diğer taraftan, ABD ve AB gözünde “*Bon pour l’orient*” konumunda olan ülkemizin, denizlerden dışlandığı; Doğu Akdeniz’de AB tarafından yayımlanan haritalarda müstakbel Münhasır Ekonomik Bölgemizin, Antalya Körfezi’ne hapsedildiği bir ortamda, 2007 yılında uygulamaya geçen AB Entegre Denizcilik Politikasının (Mavi Belge) Türkiye’nin çevre denizlerindeki hak ve çıkarlarını doğrudan hedef alarak, Yunanistan, GKRY, Bulgaristan ve Romanya’yı kayıran politikalarına karşı çıkılmalıdır.

Bu kapsamda ayrıca Türkiye’nin imzalamadığı ve sürekli itirazcı (persistent objector) konumunda olduğu, 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS)’ne yönelik gelişmeler çok yakından takip edilmelidir.

Türk Boğazlarından her gün geçen yaklaşık 150 gemi ile limanlarımıza her gün giriş çıkış yapan 200’e yakın ticaret gemisine; mavi vatanda balıkçılık yapan 20 bin balıkçı teknesine; spor ya da tatil amaçlı seyir yapan 34 bin Türk amatör denizci teknesi ile binlerce yabancı gezi teknesine ve denizlerimizi denizciliğin diğer faaliyet alanlarında kullanan tüm unsurlara, deniz yetki alanlarımız içinde kesintisiz, emniyetli, güvenli, çevreci ve ekonomik sürdürülebilir bir ortam sağlamak, Türkiye’nin temel sorumlulukları arasındadır.

Türk dış ticaretinin % 86'sının taşındığı deniz ulaştırmamız, tehdit veya risk altına girdiği her bölgede, her koşul ve zamanda korunabilmelidir. Bu bölgeler -bugün için Hint Okyanusu'nda olduğu gibi- gelecekte de okyanus alanlarını kapsamalıdır.

Şüphesiz günümüzde dünya okyanusları ve denizleri küreselleşmenin de etkisi ile daha da küçülmüş ve ortaya çıkan yeni teknolojiler, denizler üzerinde ve altında insan faaliyetinin her veçhesini değiştirmiştir. Türkiye'nin karasal yüzölçümü yaklaşık 780 bin km.² iken, çevre denizlerimizdeki kıta sahanlığı/MEB (Münhasır Ekonomi Bölgemizin) yani mavi vatanımızın büyüklüğü, yaklaşık olarak 460 bin km.²'dir. Küresel ve bölgesel çerçevedeki gelişmeler, Türkiye'nin gelecek nesillerinin "*Mavi Vatan*"a bugünkünden daha fazla ihtiyaç duyacaklarını ve bağımlı olacaklarını işaret etmektedir.

Deniz yetki alanlarımızın oluşturduğu, "*Mavi Vatan*"ımızdaki hak ve çıkarlarımızın öncelikle farkında olmalı, bunlara hassasiyetle sahip çıkmalı ve korumalıyız. Bugün Karadeniz⁶ dışında ilan ettiğimiz kıta sahanlığı/MEB (Münhasır Ekonomik Bölge) alanı yoktur.

Ege'de 1976 yılından bu yana yürürlükte olan, Bern Mutabakatı⁷ nedeniyle söz konusu alanların ilan edilmesinden, siyaseten kaçınılmışsa da, Akdeniz'de bugüne kadar böyle bir inisiyatifimiz söz konusu olmamıştır. Bu konuda Dışişleri Bakanlığının, Akdeniz'de 2004 yılında tek taraflı MEB ilan eden GKRY'nin hamlelerine sadece notalar ile reaksiyon göstermesinden ve 12 Eylül 2011 tarihinde KKTC ile imzalanan deniz yetki alanlarının sınırlandırılması antlaşmasından öte, aktif bir politika uygulanamamıştır. 2005-2009 yılları arasında Cumhuriyet Donanması, Doğu Akdeniz'de caydırıcı varlığı ile bir etki sağlamışsa da kumpas davalarla bu etkinlik, 2011 sonrası kırıldı.

2014 sonunda Barbaros Hayrettin Paşa araştırma gemimizin Kıbrıs güneyinde yürüttüğü araştırmalara, donanma ile destek sağlanması çok önemli bir gelişme olsa da, bunun devamlılığı hamlenin kendisinden daha önemlidir.

⁶Türkiye Cumhuriyeti ilk MEB ilanını 5 Aralık 1986 tarihinde 11264 sayılı Kararname ile Karadeniz'de gerçekleştirmiştir. Bu çerçevede kararnameye esas teşkil eden ilk sınırlandırma antlaşması 23 Haziran 1978 tarihinde Sovyetler Birliği ile imzalanan Kıta Sahanlığı Sınırlandırılması antlaşmasıdır.

⁷ Ege'de Türkiye ve Yunanistan 11 Kasım 1976'da "*Bern Mutabakatını*" imzalayarak bu denizde kıta sahanlığının sınırlandırılması konusunda bir anlaşmaya varmak için görüşmelerde bulunmayı kararlaştırmışlar, aynı zamanda Ege kıta sahanlığını ilgilendiren herhangi bir teşebbüs veya hareketten sakınmayı taahhüt etmişlerdir.

Unutulmamalıdır ki, Doğu Akdeniz 21'inci yüzyılda hidrokarbon potansiyeli en yüksek olan deniz alanlarının başlarında gelmektedir. Bu bölgede Türkiye jeopolitiğinin kritik anahtarının Meis Adası olduğunu hatırlatalım. Eğer Türkiye, bu denizdeki hak ve çıkarlarına sahip çıkmaz, AB ile ABD'nin dayatmalarına boyun eğer ve Antalya Körfezi'ne hapsolursa, dip zenginlikleri ile birlikte kabaca 100 bin km.² alan kaybeder.

Bu kapsamda Ege'de Yunanistan'ın tek taraflı olarak karasularını -ister genel, ister seçici genişletme olsun- 6 milin üzerine çıkarması ya da Türkiye aleyhine kıta sahanlığı veya MEB ilan etmesi, asla kabul edilmemeli ve karasuyu genişletmesinin bir savaş nedeni (casus belli) kabulünden vazgeçilmemelidir.

Benzer şekilde, Ege'de 1996 yılında, Türkiye'nin fiili askeri müdahalesi ile sonuçlanan Kardak krizi, Yunanistan ile yeni bir sorun alanını ortaya çıkarmıştır. Bu, Egemenliği Antlaşmalarla Yunanistan'a Devredilmemiş Ada, Adacık ve Kayalıklar (EGAYDAAK) sorunudur. Kardak konumunda Ege'de 152 adet formasyon mevcuttur. Bunların deniz yetki alanları büyüklüğüne etkisi % 6 civarındadır. Bu sorun çözülmeden, Ege'de kıta sahanlığı ve karasuları sorunu çözülemez.

Kıbrıs'a gelince. Uğrunda kan dökerek ve ulusal servet harcayarak kazandığımız ve koruduğumuz hak ve çıkarlarımızı devlet ve hiçbir hükümet yok sayamaz. Kıbrıs kuzeyindeki bağımsız Türk varlığı Lozan'daki deniz jeopolitiği dengesizliğini dengeleyen en önemli kazanımdır. Kıbrıs'taki askeri başarımız sadece adadaki soydaşlarımızın güvenliğini sağlamamış aynı zamanda Ege'deki Yunan emrivakilerini de rehine almış, İkinci Donanma etkisi yaratmıştır. Unutulmamalıdır. Coğrafya kaderdir. Bu kaderi şekillendirmek devletin görevidir. Devletin jeopolitik çıkarları kısa ve orta dönemlere yönelik değildir. Yüzyılları kapsar. Anadolu jeopolitiği Ege adaları ve Kıbrıs ile kuşatılmışlığı reddeder. Kıbrıs'ta tarihin tekrarlatılmaması gerektiğini düşünmek zorundayız. Bu siyasetin değil, coğrafyanın gereğidir.

Bu görüşler ışığında Cumhuriyet Donanması'nın 21'inci yüzyılda stratejik yönelişi, anavatanın ayrılmaz parçası olan "Mavi Vatan" üzerinden "Açık Denizlere Doğru" olmalıdır.

Bir deniz ülkesi olan Türkiye'nin, Donanmasının ve Sahil Güvenlik Komutanlığının geçmişte olduğu gibi gelecekte de dış politika ve güvenlik

politikalarının bir enstrümanı olarak kullanımına devam edilmelidir. Bu, canlı bir sistem olan devletin, kendini savunma ve çıkarlarını koruma içgüdüsünün kaçınılmaz sonucudur.

Bölgesel güvenlik dalgalanmalarının, küresel etkilere neden olduğu uluslararası konjonktür çerçevesinde, Türkiye'nin jeostratejik konumu, güçlü bir donanmaya sahip olma gerekliliğini, bugün olduğu kadar gelecek nesillere de yaşatacaktır. Geleceğin küresel güvenlik denklemlerinin Avrasya'da, Türkiye'nin çevre coğrafyasında şekillenmeye başlaması, donanmanın Anadolu'ya karşı sorumluluğunu daha da artıracaktır.

21'inci yüzyılda Cumhuriyet Donanması, karmaşık bir jeopolitik ortamda yaşamanın zorluğunun bilincinde, caydırıcı niteliğini her durumda koruyabilmelidir. Bu gereklilikte nükleer takatlılar dahil denizaltılar öncü rol oynamalıdır.

Ayrıca, Cumhuriyet Donanması, Atatürk'ün, Türk'ün milli ülküsü olarak belirlediği, denizci olma idealine hızla ilerleyecek rotada, halkın denizcileşmesine ve denizcilik gücümüzün her alanda gelişmesine katkı sağlamaya devam etmelidir.

Türkiye'nin 21'inci yüzyılda güvenlik, refahı ve mutluluğu denizler ve denizcileşme ile iç içe olacaktır. Türkiye'nin devleti ve milleti ile denizcileşmesi, pek çok yönü ile güvenliğinin de gereğidir. Bu çerçevede denizcileşme ile jeopolitik farkındalık arasındaki ayrılmaz bağı da göz önünde tutmamız gerekir. Ancak ulusal egemenlik ve bağımsızlığın kaçınılmaz bir gereksinimi olan jeopolitik farkındalığın, denizcileşmeden bile önemli olduğuna vurgu gerekir. Zira deniz jeopolitiğinde onarılamayan yaralar alındığında, gelecek nesillerin faydalanacağı deniz yaşam alanı daralacak ve gelecek kuşaklar denizcileşse bile, bu darlığının bedelini ödemek zorunda kalacaktır.

21'inci yüzyılın gerektirdiği yetenek ve teknolojiye sahip, dünyanın bütün okyanus ve denizlerinde harekât yapma yeteneğinde gücünün temelini ulusal sanayiden alan, bir donanmaya sahip olmak bir seçenek değil jeopolitik bir zorunluluk olacaktır.

Bu çerçevede 21'inci yüzyılda jeopolitik yönelişi denizlere doğru olması gereken Türkiye'nin, Silahlı Kuvvetlerinin de yeniden düzenlenmesi ve teşkilatlandırılması gerekir. Güvenlik ve refahı yoğun bir şekilde denize bağımlı olan ülkemizde, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvetlerin yapılanması ile bütçe

tahsislerinde Deniz Kuvvetleri'nin öne çıkarılması dikkate alınmalıdır. Denizcilik Bakanlığı kurulması ve Genelkurmay Başkanlığı kurumsal yapısının denizci karakterinin güçlendirilmesi gerekir.

Cumhuriyet Donanması, Atatürk'ün, Türk'ün milli ülküsü olarak belirlediği, denizci olma idealine hızla ilerleyecek rotada halkın denizcileşmesine ve denizcilik gücümüzün her alanda gelişmesine katkı sağlamaya devam etmelidir.

Türkiye, ekonomik anlamda büyüdükçe ve zenginleştikçe, nüfusunun eğitim ve kültür seviyesi arttıkça, en önemlisi bilimselliğe ve akılcılığa yaklaştıkça denizcileşecektir. Böylece deniz jeopolitiği farkındalığı artarken, geniş kaynaklara sahip denizlerden daha fazla yararlanacak, refahını, güvenliğini ve mutluluğunu arttıracaktır.

Gelecek Türkiye'nin refah ve güvenliğinin anahtar kelimesi şüphesiz, denizcileşmektir. Denizcileşmeyi başaran Anadolu daha bağımsız, daha uygar, daha demokratik, daha akılcı, daha bilimsel, daha üretken, daha çalışkan, daha cesur, daha çevreci ve tüm bunların sonucunda “*daha zengin ve daha mutlu*” olacaktır.

Bu konuşmayı 17'nci yüzyıl İngiliz devlet adamı Ricaut de la Marlinière'in şu sözleri ile bitirmek isterim⁸:

*“Önemli bir görevde olan birisinden, Osmanlıların, Venedik'i isteseler ele geçirebileceklerini, ancak orada abdest almak için tatlı su bulunmadığından bu işten vazgeçtiklerini, Padişahın da Venediklilerden alınacak hafif bir vergi ile yetinmek niyetinde olduğunu işittim. Denize bu kadar az önem vermeyi sürdürdükleri sürece, böyle bir şeyin olabileceği asla düşünülmemelidir. İhmallerini örtmek ve bu konuda karşılaştıkları başarısızlıkları üzerlerinden atmak için, Tanrı'nın denizleri Hıristiyanlara, karaları da müslümanlara verdiğini söylerler. Hıristiyanların ortak çıkarları için onların bu derin uykudan hiç bir zaman uyanmamalarını dileriz, **çünkü Türkler, günün birinde denizde güçlü olmayı akıllarına koyarlarsa ve gerektiği gibi çalışırlarsa, bütün cihanın önlerinde eğileceğinden kimsenin kuşkusu olmasın.**”*

⁸ Ricaut de la Marlinière, Türklerin Siyasi Düsturları, Tercüman 1001 Temel Eser, M. Reşat, İstanbul, 1976, S. 331

